

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Jaroslava Vlašína a soudců JUDr. Milana Kamlacha a JUDr. Petra Průchy v právní věci žalobkyně: **S. G.,** zastoupena advokátem Mgr. Davidem Strupkem, se sídlem Jungmannova 31, Praha 1, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení,** se sídlem Křížová 25, Praha 5, o přezkoumání rozhodnutí žalované ze dne 30. 11. 2010, č.j. X, o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 29. 6. 2011, č. j. 42 Ad 28/2011 - 21,

takto:

Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 29. 6. 2011, č. j. 42 Ad 28/2011 - 21 **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

Žalobkyně (dále též „stěžovatelka“) podala včas kasační stížnost proti shora uvedenému rozsudku Krajského soudu v Praze, jímž byla zamítnuta její žaloba proti rozhodnutí žalované a bylo rozhodnuto o náhradě nákladů řízení.

Ze správního spisu vyplývá, že žalobkyně podala dne 4. 3. 2010 žádost o přiznání vdovského důchodu po manželovi J. G., který zemřel dne 22. 8. 2002. Žalovaná zjistila, že zemřelý manžel žalobkyně získal v desetiletém období před úmrtím pouze 3 roky a 157 dní pojištění, namísto zákonem č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, požadovaných 5 let pojištění. Žalovaná proto rozhodnutím č. I čj. X ze dne 1. 7. 2010 žádost o vdovský důchod zamítla pro nesplnění podmínek § 49 zákona o důchodovém pojištění. Námitky, které žalobkyně proti tomuto rozhodnutí podala, byly zamítnuty v záhlaví citovaným rozhodnutím žalované a napadené rozhodnutí bylo potvrzeno.

V žalobě žalobkyně uvedla, že si je vědoma, že žalovaná postupovala v souladu s pozitivní právní úpravou. Namítla však, že tato právní úprava je v rozporu s čl. 4 odst. 4 ve spojení s čl. 30 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a proto je třeba zvážit, zda

nepodat návrh Ústavnímu soudu na zrušení „problematických“ ustanovení zákona o důchodovém pojištění. Žalobkyně dále citovala z nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 8/07 a vyslovila přesvědčení, že v jejím případě dochází právě k tomu, že dopad aplikace současné úpravy důchodového systému na sféru jejích oprávněných zájmů je zjevně nepřiměřený pokud jde o minimální hmotné zabezpečení ve smyslu eliminace chudoby a zajištění důstojné životní úrovně. Nepřiměřeným zásahem do práva na sociální zabezpečení je ostrá hranice, kdy v případě jejího nedosažení nenásleduje poměrné snižování nároku na vdovský důchod, ale nárok vůbec nevzniká. Žalobkyně nepopřela, že určitá vazba mezi dobou pojištění a výší nároku na důchod má svůj význam, ale vždy dochází ke zjednodušení, dokonale spravedlivý systém není možný. Není však zásadní problém vytvořit složitější systém kalkulací, který by spravedlivěji odstupňoval např. výši vdovského důchodu v závislosti na míře, o jakou subjekt pojištění potřebné hranice nedosáhl. V případě žalobkyně je zjednodušení ve formě ostré hranice 5 let extrémní a nepřiměřené. Následky nedosažení stanovené hranice jsou proto disproporční ve vztahu k rozsahu, v němž hranice není dosažena. Druhým důvodem, pro který zákonná úprava porušuje zásadu přiměřenosti, je skutečnost, že je zcela vyloučena doba nezaměstnanosti bez ohledu na to, zda a jakým způsobem se nezaměstnaný pokoušel zaměstnání zajistit.

Krajský soud se v odůvodnění kasační stížností napadeného rozsudku nejprve obsáhle zabýval věcnou správností rozhodnutí žalované (i když to nebylo mezi účastníky sporné). Dále uvedl, že nevyhověl návrhu na přerušení řízení a podání návrhu Ústavnímu soudu na zrušení problematických ustanovení zákona o důchodovém pojištění. Navrhované stanovení „pásem“, která by odstupňovala doby vzniku nároku na důchod a jeho výši v závislosti na míře, o jakou pojištěnec nedosáhl potřebné hranice pojištění, je podle názoru krajského soudu nadbytečné. Jsou i jiné způsoby zajištění stáří v souvislosti s obranou proti chudobě, jak má na mysli čl. 4 odst. 4 a čl. 30 odst. 1 Listiny. Podle zákona o pomoci v hmotné nouzi č. 111/2006 Sb. má žalobkyně možnost požádat o příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a případně o okamžitou mimořádnou pomoc. Rovněž se může obrátit na svého poslance, aby inicioval změnu zákona o důchodovém pojištění, kterou by žalobkyně účinněji dosáhla svého záměru.

Stěžovatelka uvedla, že kasační stížností napadá rozsudek krajského soudu pro nesprávné právní hodnocení a pro nepřezkoumatelnost. Rozhodnutí orgánu veřejné moci je totiž nepřezkoumatelné, pokud se nevypořádá s námitkami a argumenty, které účastník uplatnil. Povinnost řádně odůvodnit své rozhodnutí není samoúčelná, je zárukou proti rozhodovací libovůli. Důvody, které krajský soud uvedl, nemohou obstát. Soud nemohl uzavřít, že namísto vdovského důchodu může pobírat dávky v hmotné nouzi, které však slouží zcela odlišnému účelu a mají zcela odlišný charakter, původ a smysl. Smyslem vdovského důchodu je nahradit ovdovělé osobě příjem zesnulého manžela, smyslem dávek v hmotné nouzi je poskytnutí naprosto minimálního zajištění nejzákladnějších životních potřeb. Úvaha o tom, že stěžovatelka může iniciovat změnu zákona skrze svého poslance je zcela absurdní, stěžovatelka tohoto poslance nezná a nejde o opravný prostředek k hájení práv. Krajský soud byl proto povinen zabývat se argumentací stěžovatelky a vysvětlit, proč podle jeho názoru stanovení ostré hranice je přiměřeným důsledkem fungování důchodového systému, který je pak ústavně konformní. Pokud tak neučinil, je jeho rozhodnutí nepřezkoumatelné.

Stěžovatelka dodala, že považuje nadále za hrubě nepřiměřené, je-li stanovena ostrá hranice doby důchodového pojištění zesnulého manžela tak, že vdovy (vdovci), jejichž

manželé (manželky) nedosáhli této hranice, nemají nárok na vdovský důchod vůbec, zatímco v případě, kdy manželé nebo manželky této doby dosáhli, získávají vdovy či vdovci důchod v plné výši. Přitom by nepochybně bylo možno stanovit různá odstupňování, snížené sazby apod., které by mnohem věrněji a spravedlivěji promítly vazbu mezi dobou důchodového pojištění zesnulého manžela a vznikem nároku na vdovský důchod. Je přitom otázkou, zda je vůbec důvodné, aby zde s ohledem na smysl a účel vdovského důchodu taková vazba na dobu důchodového pojištění zemřelého manžela byla. Diskriminačním důsledkem pak je, pokud se do doby pojištění započítává jen minimum doby nezaměstnanosti bez ohledu na to, zda dotčená osoba se o zaměstnání usilovně snažila, zda žila v regionu postiženém vysokou nezaměstnaností či zda je příslušníkem skupiny znevýhodněné na trhu práce.

Stěžovatelka navrhla, aby rozsudek krajského soudu byl zrušen a věc mu byla vrácena k dalšímu řízení.

Vyjádření ke kasační stížnosti nebylo podáno.

Nejvyšší správní soud posoudil kasační stížnost takto:

Podle § 103 odst. 1 písm. d) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“), lze kasační stížnost podat z důvodu tvrzené nepřezkoumatelnosti spočívající v nesrozumitelnosti nebo nedostatku důvodů rozhodnutí. K nepřezkoumatelnosti napadeného rozhodnutí přihlíží Nejvyšší správní soud z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 s. ř. s.).

V projednávané věci stěžovatelka spatřuje rozpor zákona o důchodovém pojištění s ústavním pořádkem v tom, že vdovský důchod lze přiznat pouze v případě, že zemřelý manžel byl po určitou dobu účasten na důchodovém pojištění. Pokud tomu tak není, nárok na vdovský důchod vůbec nevznikne. Stěžovatelka je toho názoru, že (v její terminologii) právě „ostrá hranice“, znamenající buď vznik nároku na vdovský důchod a jeho přiznání, nebo to, že nárok na vdovský důchod vůbec nevznikne, je v rozporu s ústavním pořádkem, konkrétně s čl. 4 odst. 4 ve spojení s čl. 30 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a proto navrhla, aby věc byla předložena Ústavnímu soudu.

Krajský soud ovšem nevyhovění tomuto návrhu (žalobnímu bodu) vůbec neodůvodnil. Stěžovatelka má pravdu v tom, že tvrzení krajského soudu, že taková konstrukce je nadbytečná, protože jsou i jiné způsoby zajištění stáří v souvislosti s obranou proti chudobě (zákon o pomoci v hmotné nouzi), nikterak neodůvodňuje, proč jejímu návrhu, aby soud postupoval podle čl. 95 odst. 2 Ústavy, nevyhověl.

Podle č. 95 odst. 2 Ústavy dojde-li soud k závěru, že zákon, jehož má být při řešení věci použito, je v rozporu s ústavním pořádkem, předloží věc Ústavnímu soudu. Krajský soud tedy při své úvaze, zda je třeba tento zákon předložit Ústavnímu soudu, měl posoudit, zda je tento zákon v rozporu s ústavním pořádkem. Úvaha o „nadbytečnosti“ navrhované právní úpravy soudu nepřísluší, především však nikterak nezdůvodňuje, jakými úvahami se soud řídil, když zamítl návrh na postup podle čl. 95 odst. 2 Ústavy.

Nejvyšší správní soud tedy dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná, neboť napadený rozsudek krajského soudu je nepřezkoumatelný. Proto tento rozsudek zrušil a věc vrátil krajskému soudu k dalšímu řízení. Krajský soud v novém rozhodnutí odůvodní,

s odkazem na čl. 95 odst. 2 Ústavy, proč zákon o důchodovém pojištění, resp. jeho část, není v rozporu s ústavním pořádkem.

Krajský soud je vázán právním názorem vysloveným Nejvyšším správním soudem v tomto rozsudku (§ 110 odst. 3 s. ř. s.). V novém rozhodnutí rozhodne krajský soud i o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti (§ 110 odst. 2 s. ř. s).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 31. října 2011

JUDr. Jaroslav Vlašín
předseda senátu